

El català, llengua romànica,

de Lluís LÓPEZ DEL CASTILLO

[Barcelona, editorial Barcanova (Biblioteca cultural, lum. 4), 1991, 151 pax.]

Somos debán d'un atro libro catalán que adedica un notable troz a l'aragonés. Encara que siga una obra monografica sobre a luenga bizina, mete en contimparazió os idiomas romanicos amanatos con o catalán. L'aragonés i amanixe en unas condizions de dimnidá a las que encara no son abezatos es autors d'atros libros de dibulgazió romanistica.

L'autor ye de Terrassa, malgrau os apellitos, ye mayestro de primaria y profesor de a Escola de Mestres d'a Universitat Autònoma de Barzelona. Ye tamién miembro de l'Assessoria de Didáctica del Català, y a suya faina cutiana se desembolica arredol d'a didautica de a luenga y de a soziolingüística aplicata a l'amostranza. Ha escrito bels libros sobre o tema. *El català, llengua romànica* ye o suyo segundo libro dibulgatibo, pos ya eba escrito dinantes *El català a través dels temps*.

O libro ye un buen artulario ta qui deseje conoxer a istoria de a luenga catalana y as suyas espezifizidaz en a Romania, pero nusatros imos a fixar-mos agora en o capetulo tetulato "el món romànic proper". Posando en rilazió o catalán con as fablas amanatas de a peninsula, charra de o disparixito mozarabe, de l'oczitano, de l'aragonés y d'o castellano.

Cuan fabla de l'aragonés empezipia fendo bel apunte istorico, charrando de o sustrato bascoiberico y de as parolas coinzidens con catalán y occitano (gascón), tot pasando a establir-ie contimparazions que sereba, quizau, cansino repetir astí. Mos pueden intresar as linias en que charra de l'aragonés dende a suya istoria y o presén. Diz, por exemplo:

«...l'aragonés es mou durant els primers temps de la baixa Edat Mitjana amb unos criteris d'àmbits d'ús semblants al català. Però la pèrdua de pes específic de la llengua pròpia dins mateix d'Aragó, a cavall d'una substitució lingüística molt primerenca a les grans poblacions a favor del castellà, condicionen el seu futur. Tot i així, és constant fins al segle XV el seu ús como a llengua de l'administració, bé que condicionat ja a les vores pel poc dinamisme econòmic, cultural i polític de la pròpia societat (...). A partir d'aleshores, l'aragonés es va esllanguint també en les manifestacions literàries i el procés de substitució lingüística avança fins a relegar-lo a les zones rurals.» [pax. 118]

Dimpués situga bien a suya zona d'uso, fa referenzia a ra despoblazió y define os subdialectos con más presonalidá, tot dizindo:

"Les diferències estan en trets lèxics propis i en certs trets morfològics, no gaire nombrosos per cert." [pax. 119]

Remata o capetulo de l'aragonés –paxinas 112-119– con una referenzia a o prozesado de normalizazió:

«La creació a principis dels anys setanta del Consello d'a Fabla Aragonesa va possibilitar els treballs d'un grup de lingüistes, escriptors y altra gent interessada pel futur de la llengua aragonesa. D'aquí sorgí la difusió de l'existència i de la identitat d'aquest romànic i la primera i més plausible proposta d'estandardització.» [pax. 119]

A obra s'acompanya de barios mapas, de os quals en reproduzimos uno con, a que creigo, a millor clasificazió de luengas romanicas que s'aiga puesto beyer en manuals d'ista mena.

Tamién bi mete cuadros ilustratibos sobre a eboluzió de o catalán, as diferens soluzions lescicas con atras luengas. Entre toz ixos cuadros, ne b'ha uno en o que mete os resultados de contimparar as conexions lescicas que se dan entre as fablas romanicas con 147 casos. Astí se beye lo muito emparentatos que somos con o catalán, más que con o castellano, y con l'oczitano. Se beiga o cuadro achunto:

Total dels 147 casos estudiats, agrupats per llengües i àmbits					
(Per al recompte s'ha de tenir present l'existència de sinònims pertanyents a diferents àmbits; per exemple català aturar/parar.)					
	<i>hispanic</i>	<i>gal-lo-itàlic</i>	<i>gàl·lic</i>	<i>pirinenc</i>	<i>hispano-itàlic</i>
castellà	96				27
portuguès	88	3	4		27
aragonès	64	24	15	25	16
català	28	40	23	39	9
occità	11	66	40	35	2
francès		74	44		
italià		75			32

En el quadre següent hi trobarem expressat en percentatges la importància de les connexions entre cada parella de llengües, d'acord amb les dades anteriors. El % en cada cas expressa l'índex de coincidència existent enfront de la resta (amb independència que siguin compartides amb d'altres):

castellà – portuguès	126: 85,7 %
català – occità	110: 74,8 %
francès – occità	108: 73,4 %
català – aragonès	92: 62,5 %
aragonès – castellà	87: 59,1 %
aragonès – portuguès	79: 53,7 %
francès – italià	79: 53,7 %

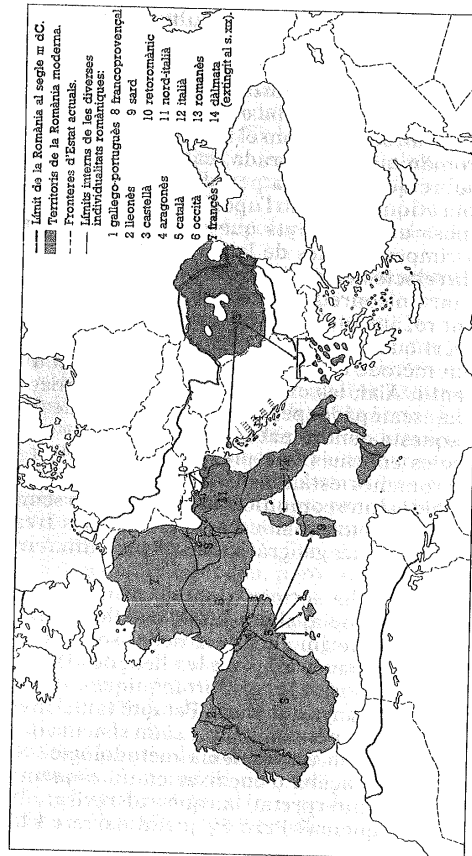
Luenga & fablas, 2 (1998)

occità - italià	74: 50,3 %
occità - aragonès	72: 48,9 %
català - francès	61: 41,4 %
català - italià	49: 33,3 %
aragonès - italià	47: 31,9 %
aragonès - francès	43: 29,0 %
català - castellà	40: 27,2 %
italià - portuguès	39: 26,5 %
castellà - italià	37: 25,1 %
català - portuguès	31: 21,0 %
occità - portuguès	23: 15,6 %
occità - castellà	21: 14,2 %
francès - portuguès	8: 5,1 %
francès - castellà	-

En fin, que ye un plazer beyer cómo, cada begata más, l'aragonés ba estando considerato como una luenga romanica, ya que l'anális riguroso asinas lo contrimuestra. Sisquiera isto sirba ta desfer as lagañas -más ideyoloxicas que zientificas- a belunos que encara s'enzerrinan en discriminar a luenga nuestra subordinando-la a ro conchunto de ro español. Una begata más beyemos que dende zonas que han endureto a represión lingüística se mos considera, mientras que dende as zonas represoras se mos encleta en leproserías y se mos debanta auta de defunzión.

Iste libro no ye pas un caso isolato, se'n han feito más, y por toda Europa. Allí l'aragonés amixe con dinnidá. Sobre els i tornaremos.

Chabier Tomás Arias

Mapa actual d'as llengas romàniques, següents Lluís LÓPEZ DEL CASTILLO (El català, llengua romànica, Barcelona, 1991; següenda edició, 1993, pax. 14).